

Cecylia Ratajczak

William Szekspir, *Romeo i Julia* – cykl scenariuszy

1. *Romeo i Julia* Williama Szekspira jako dramat

2. „Dzieje miłości śmiercią naznaczonej”, czyli o budowie akcji w dramacie *Romeo i Julia*
3. Język miłosnych wyznań Romea i Julii
4. Tybalt i Merkucjo, czyli noc i dzień

Uwaga ogólna. Zanim uczniowie rozpoczną czytanie utworu, powinni poznać zagadnienia, które będą omawiane na poszczególnych lekcjach, aby w trakcie lektury mogli zaznaczać odpowiednie fragmenty.

LEKCJA 1

Temat: ***Romeo i Julia* Williama Szekspira jako dramat**

Czas trwania zajęć

45 min

Cele lekcji

- powtórzenie i utrwalenie wiadomości o rodzajach literackich ze szczególnym uwzględnieniem i rozwinięciem informacji o dramacie;
- dostrzeganie cech dramatu na konkretnym materiale literackim;
- wzbogacanie czynnego słownictwa uczniów;
- wzbogacenie wiadomości uczniów o teatrze elżbietańskim;
- cechy charakterystyczne dramatu szekspirowskiego;
- samodzielna praca z tekstem – czytanie ze zrozumieniem.

Cele wynikające z podstawy programowej

Uczeń:

- rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r. (I.1);

- rozpoznaje konwencje literackie i określa ich cechy w utworach (fantastyczną, symboliczną, mimetyczną, realistyczną, naturalistyczną, groteskową) (I.2);
- rozróżnia gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej oraz epos, odę, tragedię antyczną, psalm, kronikę, satyrę, sielankę, balladę, dramat romantyczny, powieść poetycką, a także odmiany powieści i dramatu, wymienia ich podstawowe cechy gatunkowe (I.3);
- rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji (I.10);
- rozpoznaje w tekstach literackich: ironię i autoironię, komizm, tragizm, humor, patos; określa ich funkcje w tekście i rozumie wartościujący charakter (I.1.6);
- wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe (I.1.8);
- rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji (I.1.9);
- rozpoznaje w utworze sposoby kreowania: świata przedstawionego (fabuły, bohaterów, akcji, wątków, motywów), narracji, sytuacji lirycznej; interpretuje je i wartościuje (I.1.10);
- analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację (I.2.2).

Metody pracy

- słuchanie ze zrozumieniem
- dyskusja
- formułowanie wniosków

Formy pracy

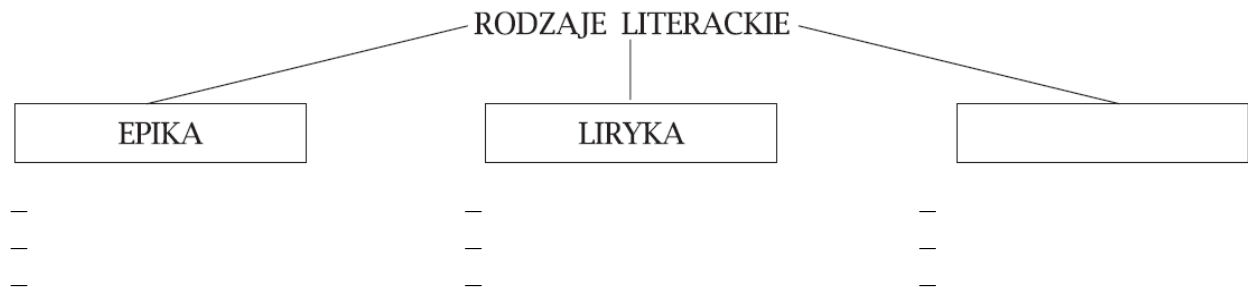
- zespołowa
- indywidualna

Materialy

- informacje o teatrze w epoce elżbietańskiej ([załącznik nr 1](#))
- karta pracy dotycząca teatru w epoce elżbietańskiej ([załącznik nr 2](#))

Przebieg zajęć

1) Zajęcia zaczynamy od przypomnienia cech dramatu. Na tablicy i w zeszytach rysujemy schemat, który będziemy wspólnie uzupełniać:

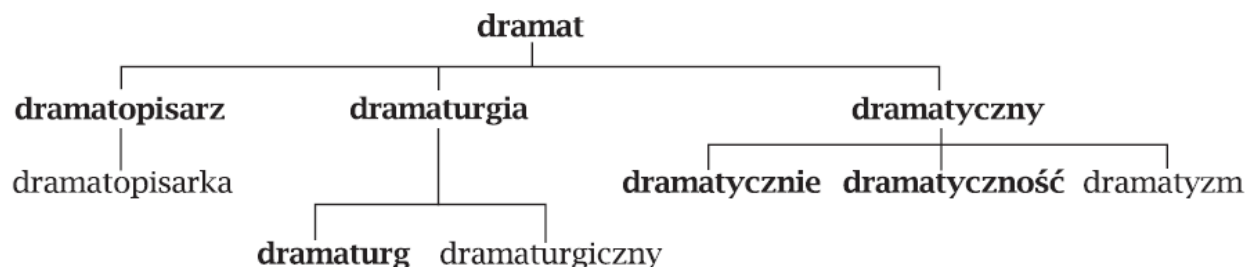
Uczniowie przypominają najważniejsze cechy epiki (narrator, narracja, fabuła) i liryki (podmiot liryczny, monolog liryczny/opis liryczny, uczucia/refleksje).

Zwracamy uczniom uwagę na specyficzną formę utworu, jakim jest *Romeo i Julia*.

- Czy istnieje pośrednik między bohaterem a czytelnikiem?
- Dzięki komu i czemu poznajemy wydarzenia?
- Jakie informacje zawarte są w tekście zapisanym pochyłym drukiem?
- Komu mogą być przydatne?
- Z czego się składa utwór?
- Jak jest podzielony?
- Czemu służy taka konstrukcja utworu?

Uczniowie uzupełniają schemat w części poświęconej dramatowi (brak podmiotu mówiącego; wydarzenia poznawane dzięki bohaterom, ich wypowiedziom i działaniom; wypowiedzi bohaterów to dialogi i monologi, które tworzą tekst główny; tekst poboczny, czyli didaskalia, zawiera wskazówki dla inscenizatorów; utwór składa się z aktów i scen).

2) Wypisujemy słowa należące do rodziny wyrazu „dramat”, np.:

Większość wyrazów to słowa trudne, z pewnością niewystępujące w czynnym słowniku przeciętnego ucznia, dlatego pogrubioną czcionką zostały oznaczone te, które powinny się znaleźć w notatce w związku z tematyką omawianą na lekcjach.

3) Kolejnym etapem lekcji będzie zapoznanie uczniów z wiadomościami na temat teatru czasów Szekspira. Informacje podane w [załączniku nr 1](#), przygotowane na podstawie książki *Życie codzienne w Anglii elżbietańskiej*¹, można wykorzystać do ćwiczeń w czytaniu lub słuchaniu ze zrozumieniem (załącznik rozdajemy lub jego treść odczytujemy uczniom). Prezentację tekstu poprzedzamy umieszczeniem na tablicy wyraźnego napisu:

CZASY ROZKWITU TEATRU W ANGLII

królowa Elżbieta I (1558–1603)

William Szekspir (1564–1616)

Uczniowie wykonują polecenia i odpowiadają na pytania z [załącznika nr 2](#).

Następnie wspólnie wymieniamy cechy dramatu szekspirowskiego z uwzględnieniem takich elementów, jak:

- podjęcie do zasady trzech jedności;
- podjęcie do zasady decorum;
- rola/obecność fatum;
- rola komizmu;
- kreacja bohaterów literackich.

¹ Muriel St. Clare Byrne, *Życie codzienne w Anglii elżbietańskiej*, tłum. A. Staniewska, Warszawa 1971, s. 261–280.

Załącznik nr 1

Teatr w epoce elżbietańskiej – najważniejsze informacje

W czasach panowania królowej Elżbiety I teatr był niezwykle ważny. Początkowo grupy aktorskie występowały na dworach lub na dziedzińcach gospód. Ponieważ spektakle cieszyły się dużym powodzeniem, wkrótce zaczęto wznosić teatry, czyli budynki przeznaczone na występy początkowo wędrownych, a później stałych grup teatralnych. Powstawanie teatrów wiązało się z korzyściami materialnymi dla tych, którzy je wznosili. Pierwszy teatr powstał w 1576 r. i był to budynek drewniany.

Najsłynniejszym teatrem elżbietańskim był teatr The Globe, z którym związany był Szekspir i gdzie wystawiano jego sztuki.

Budynki teatralne miały zazwyczaj kształt okrągły lub ośmiokątny, rzadziej prostokątny. Mieściły około 2 tys. widzów. Scenę tworzyła platforma wystająca na środek widowni, otoczona z trzech stron przez stojących widzów, którzy kupili najtańsze bilety. Budynek nie miał stropu, z wyjątkiem wąskiego dachu nad galeriami, gdzie zamożniejsi widzowie zajmowali miejsca siedzące. Najzamożniejsi często siedzieli wręcz na scenie. Na widowni teatru elżbietańskiego znajdowali się zarówno mężczyźni, jak i kobiety, jednak na scenie mogli występować tylko mężczyźni. Role kobiece grali najmłodszy spośród nich.

Zachowanie widzów w teatrze z czasów Szekspira znacznie odbiegało od dzisiejszych obyczajów publiczności teatralnej. Widzowie mogli w trakcie oglądania spektaklu jeść i pić, głośno wymieniać uwagi na temat oglądanego widowiska, wyrażać swoje opinie na temat gry aktorów, a nawet polemizować z bohaterami sztuki. Teatr w tamtych czasach nie był bowiem sztuką elitarną, lecz popularną rozrywką dla mas. Znamy sztuki teatralnej stanowili na widowni zdecydowaną mniejszość. Miało to związek przede wszystkim z granym w ówczesnych teatrach repertuarem, który schlebiał gustom niezbyt wymagającej, lecz liczniejszej widowni. Właściciele teatrów wychodzili z założenia, że dobra sztuka powinna przede wszystkim przynieść duży dochód. Ówczesny teatr miał więc charakter komercyjny. Sztuki Szekspira znacznie przewyższały przeciętny poziom ówczesnych dramatów, były „szczęśliwym wydarzeniem, które należy do wszystkich wieków”.

W teatrze czasów Szekspira nie stosowano scenografii. Jej brak nadrabiano wspaniałością kostiumów, wyrazistością, dosłownością rekwizytów (np. tron, korona, berło oznaczały komnaty królewskie, flasze, kufle, ławy sugerowały wnętrze gospody) oraz sugestywną grą aktorów, których zadaniem było wyczarować na scenie odpowiedni nastrój. Grano komedie i tragedie. O charakterze granej sztuki informował londyńczyków kolor wywieszanych flag: biała oznaczała komedię, czarna – tragedię.

Załącznik nr 2

Teatr w epoce elżbietańskiej – karta pracy

1. Opisz budynek teatru z czasów Szekspira.

.....

.....

.....

.....

2. Porównaj zachowanie widzów w teatrze.

w czasach Szekspira	obecnie

3. Jak informowano widzów o repertuarze teatralnym dawniej, a jak informuje się dziś?

.....

.....

4. Czym zastępowano brak dekoracji w teatrze elżbietańskim?

.....

.....

5. Zdecyduj, czy poniższe zdania są prawdziwe czy fałszywe. Wstaw X w odpowiednich rubrykach tabeli.

Zdanie	Prawda	Falsz
Teatr czasów Szekspira nazywany jest inaczej teatrem elżbietańskim.		
Za czasów Szekspira na widowni mogli zasiadać tylko mężczyźni.		
Na galerii były tylko miejsca stojące dla najuboższych widzów.		
Teatr czasów Szekspira miał charakter komercyjny.		

6. Wyjaśnij, jak rozumiesz sens słów: „Sztuki Szekspira na tle ówczesnej dramaturgii były szczęśliwym wydarzeniem, które należy do wszystkich wieków”.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Cecylia Ratajczak

William Szekspir, *Romeo i Julia* – cykl scenariuszy

1. *Romeo i Julia* Williama Szekspira jako dramat
2. „Dzieje miłości śmiercią naznaczonej”, czyli o budowie akcji w dramacie *Romeo i Julia*
3. Język miłosnych wyznań Romea i Julii
4. Tybalt i Merkucjo, czyli noc i dzień

LEKCJA 2

Temat: „Dzieje miłości śmiercią naznaczonej”, czyli o budowie akcji w dramacie *Romeo i Julia*

Czas trwania zajęć

90 min

Cele lekcji

- zapoznanie z budową akcji w utworze dramatycznym;
- umiejętność rozpoznawania poszczególnych elementów akcji w tekście dramatu;
- uczestnictwo w dyskusji

Cele wynikające z podstawy programowej

Uczeń:

- rozumie podstawy periodyzacji literatury, sytuuje utwory literackie w poszczególnych okresach: starożytność, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska, dwudziestolecie międzywojenne, literatura wojny i okupacji, literatura lat 1945–1989 krajowa i emigracyjna, literatura po 1989 r. (I.1),
- rozpoznaje konwencje literackie i określa ich cechy w utworach (fantastyczną, symboliczną, mimetyczną, realistyczną, naturalistyczną, groteskową) (I.2),
- rozróżnia gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej oraz epos, odę, tragedię antyczną, psalm, kronikę, satyrę, sielankę, balladę, dramat romantyczny, powieść poetycką, a także odmiany powieści i dramatu, wymienia ich podstawowe cechy gatunkowe (I.3);

- rozpoznaje tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi; poddaje ją refleksji (I.10).

Metody pracy

- praca z tekstem
- wprowadzanie nowych pojęć na podstawie przykładów z omawianego tekstu

Formy pracy

- zespołowa

Materialy

- *Słownik terminów literackich*

Przebieg zajęć

Pierwsza lekcja poświęcona będzie budowie akcji dramatycznej. W tym celu wypisujemy na tablicy pojęcia, których znaczenie uczniowie wyjaśniają, korzystając ze *Słownika terminów literackich*:

- akcja,
- ekspozycja,
- konflikt dramatyczny,
- perypetia,
- intryga,
- punkt kulminacyjny.

Próbujemy wspólnie z uczniami zdefiniować pojęcie akcji. Z pewnością pojawią się tu skojarzenia z filmami sensacyjnymi.

„Akcja w dramacie stanowi zespół dynamicznie zorganizowanych zdarzeń, rozwijających się od konfliktowego punktu wyjścia do momentu, w którym przez nowy układ zdarzeń konflikt ten zostanie rozwiązany. [...] Akcja w dramacie wypływa zazwyczaj i rozwija się z początkowego układu zdarzeń, który warunkuje dalszy ich bieg. Zawiera on najczęściej element walki dwu stron

[...]. O tym wyjściowym układzie zdarzeń mówimy jako o konflikcie dramatycznym. [...] W tradycyjnych typach dramatu [...] skryształizował się określony model budowy akcji”².

Akcja składa się z następujących elementów kompozycyjnych:

- ekspozycji,
- zawiązania,
- rozwinięcia – z intrygami, perypetiami i punktem kulminacyjnym,
- rozwiązania.

Zastanawiamy się najpierw, które wydarzenia tworzą ekspozycję, czyli sytuację zarysowaną w punkcie wyjścia, zapoznającą wstępnie czytelnika (widza) z głównymi postaciami, problemami, wprowadzającą w akcję.

W omawianym dramacie **ekspozycję** tworzą:

1. Sprzeczka między Montekimi a Kapuletami, zakończona interwencją Księcia – zapowiedź konfliktu dramatycznego.
2. Nieodwzajemniona miłość Romea do Rozaliny.
3. Plany małżeńskie rodziców wobec Julii.
4. Wieść o wieczornym balu maskowym u Kapuletów.

W tych scenach początkowych poznajemy przede wszystkim istotę konfliktu dramatycznego (zapowiedzianego także – wzorem antycznym – w Prologu), którą jest zadawniona nienawiść między rodami, nieustanne kłótnie i bójki nawet między służbą obu rodów. Poznajemy tu również najważniejsze postaci dramatu i strony konfliktu:

- rodzina Monteki: pan i pani Monteki, Romeo, Benwolio;
- rodzina Kapulet: pan i pani Kapulet, Julia, Tybalt;
- postaci neutralne: Księżę, Marta (związana z rodziną Kapuletów jako niania Julii, niezaangażowana w konflikt), Parys (w początkowych scenach nie jest uczestnikiem wydarzeń, tylko się o nim wspomina jako o kandydacie na męża Julii);
- Merkucjo, spokrewniony z Księciem, ale bardzo zaprzyjaźniony z Romeem i stojący w konflikcie po stronie Montekich.

² M. Głowiński, A. Okopień-Sławińska, *Zarys teorii literatury*, Warszawa 1991, s. 398–400.

Następnym etapem pracy uczniów będzie ustalenie, od którego wydarzenia zaczyna się właściwa akcja dramatu (czyli sytuacja, która jest zapowiedzią tragicznego finału).

Zawiązanie akcji to:

5. Bal u Kapuletów: ujrzenie Julii przez Romea i zachwycenie się jej urodą, rozpoznanie młodego Montekiego przez Tybalta, pierwsza rozmowa Romea i Julii zakończona pocałunkiem.

Teraz uczniowie przyglądają się rozwinięciu akcji. W tej części lekcji posłużymy się pojęciami: perypetia, intryga, punkt kulminacyjny, które wyjaśniamy ponownie za pomocą *Słownika terminów literackich*.

A oto dalsza część naszego planu:

6. Rozstanie się Romea z przyjaciółmi po balu.

7. Spotkanie zakochanych w ogrodzie – wyznania i obietnice.

8. Romeo u ojca Laurentego – prośba o udzielenie potajemnego ślubu.

9. Pośrednictwo Marty.

10. Potajemny ślub udzielony młodym przez franciszkanina.

11. Tragiczna w skutkach utarczka między Tybaltem a Merkucjem oraz zemsta Romea za śmierć najbliższego przyjaciela – perypetia, która spowoduje zmianę kierunku biegu wydarzeń. Romeo i Julia zamiast się sobą cieszyć, choćby potajemnie, będą musieli się rozstać.

12. Romeo skazany na wygnanie.

13. Umowa między Kapuletem a Parysem dotycząca jego ślubu z Julią – kolejna perypetia komplikująca bieg wydarzeń.

14. Bolesne rozstanie młodych małżonków.

15. Pomoc ojca Laurentego w uniemożliwieniu ślubu Parysa z Julią – podanie dziewczynie mikstury usypiającej na 48 godzin – intryga, czyli kontradziałanie mające na celu pokrzyżowanie planów państwa Kapuletów.

16. Uznanie Julii za zmarłą i złożenie jej w grobowcu rodzinnym.

17. Otrzymanie przez Romea fałszywej wieści o śmierci Julii (właściwa wiadomość od ojca Laurentego nie dociera do Romea) – następna perypetia komplikująca jeszcze bardziej bieg wypadków.

18. Zakupienie trucizny przez zrozpaczonego młodzieńca i jego powrót do Werony.

Teraz nastąpi **punkt kulminacyjny**, napięcie osiąga szczyt:

19. W grobowcu Kapuletów: pojedynek Romea z Parysem zakończony śmiercią Parysa, wypicie trucizny przez Romea, zbyt późne przebudzenie Julii i jej decyzja o podzieleniu losu ukochanego.

Już wszystko wiadomo, nie ma ratunku dla tragicznych kochanków – następuje rozwiązanie akcji, **wielki finał**:

20. Śmierć Romea i Julii oraz pogodzenie się zwaśnionych rodzin.

Można też skierować uwagę uczniów na upływ czasu. Śledząc przebieg akcji, powinni odnaleźć zawarte w tekście sztuki informacje o czasie (dni tygodnia, pory dnia).

Na koniec lekcji możemy sprowokować dyskusję na temat tego, która z perypetii najbardziej komplikuje akcję i ma decydujący wpływ na tragiczny finał. Uczniowie mogą też pofantazjować: Co by było, gdyby... Ostatnie polecenie może też być zadaniem domowym, zrealizowanym na dwa sposoby: w formie narracyjnej (opowiadanie) lub dramatycznej (fragment sztuki).

Cecylia Ratajczak

William Szekspir, *Romeo i Julia* – cykl scenariuszy

1. *Romeo i Julia* Williama Szekspira jako dramat
2. „Dzieje miłości śmiercią naznaczonej”, czyli o budowie akcji w dramacie *Romeo i Julia*
3. **Język miłosnych wyznań Romea i Julii**
4. Tybalt i Merkucjo, czyli noc i dzień

LEKCJA 3

Temat: Język miłosnych wyznań Romea i Julii

Czas zajęć

45 min

Cele lekcji

- czytanie ze zrozumieniem na poziomie informacyjnym i interpretacyjnym;
- uświadomienie uczniom piękna języka literackiego w omawianym fragmencie sztuki;
- dostrzeganie różnic między językiem literackim a potocznym;
- rozwijanie wyobraźni;
- bogacenie słownictwa.

Cele wynikające z podstawy programowej

Uczeń:

- rozpoznaje konwencje literackie i określa ich cechy w utworach (fantastyczną, symboliczną, mimetyczną, realistyczną, naturalistyczną, groteskową) (I.1.2);
- rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, peryfrazę, eufonię, hiperbolę; leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm, wyliczenie, epiforę, elipsę; wersyfikacyjne, w tym przerzutnię (I.1.4);
- interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego (I.1.5);
- wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe (I.1.8);

- przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej (I.1.14);
- wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny (I.1.15);
- odróżnia dzieła kultury wysokiej od tekstów kultury popularnej, stosuje kryteria pozwalające odróżnić arcydzieło od kiczu (I.2.7);
- formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych (III.1.1);
- odróżnia dyskusję od sporu i kłótni (III.1.7);
- zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie (III.2.1).

Metody pracy

- praca z tekstem
- dyskusja
- tworzenie parafrazy analizowanego tekstu
- inscenizacja

Formy pracy

- zespołowa
- grupowa

Materialy

- tekst dramatu na każdej ławce

Przebieg zajęć

Materiałem literackim, który uczniowie mają analizować, będzie słynna scena balkonowa. Można zaproponować, aby chłopcy zaznaczyli w wypowiedziach Julii te fragmenty, w których mówi ona o Romeo i o swoich do niego uczuciach. Dziewczęta postępują analogicznie z wypowiedziami Romea, zaznaczając te fragmenty, które dotyczą Julii i uczuć młodzieńca do dziewczyny.

Zaznaczone przez uczniów fragmenty zostają zapisane w tabeli:

<p style="text-align: center;">Romeo o Julii i swoich uczuciach do niej</p>	<p style="text-align: center;">Julia o Romeo i swoich uczuciach do niego</p>
<p>– „Julia jest słońcem! Wnijdź, cudne słońce, zgładź zazdrosną lunę, Która aż zbladła z gniewu, że ty jesteś Od niej piękniejsza”</p> <p>– „To moja pani, to moja kochanka!”</p> <p>– „Blask jej oblicza zawstydziłby gwiazdy”</p> <p>– „O! gdybym mógł być tylko rękawiczką, Co tę dłoń kryje!”</p> <p>– „Zwij mię kochankiem”</p> <p>– „uroczy aniele”</p> <p>– „Na skrzydłach miłości mur ten przesadziłem, Bo miłość nie zna żadnych tam i granic”</p> <p>– „Lepszy kres życia skutkiem ich niechęci Niż przedłużony zgon z braku twych uczuć”</p> <p>– „Miłość, Ona mi instynkt, ja jej oczy dałem”</p> <p>– „Przysięgam na ten księżyc” „Chciałbym być biednym ptaszkiem w twoim ręku”</p>	<p>– „Romeo! Czemuż ty jesteś Romeo!”</p> <p>– „Przysiąż wiernym być mojej miłości, A ja przestanę być z krwi Kapuletów”</p> <p>– „Nazwa twa tylko jest mi nieprzyjazna”</p> <p>– „Weź mię, ach! całą!”</p> <p>– „Lubo się cieszę z twojej obecności”</p> <p>– „Dobranoc, luby! Oby nam ten wonny Miłości pączek przyniósł kwiat nieplonny!”</p> <p>– „Moja miłość równie jest głęboka Jak morze, równie jak ono bez końca; Im więcej ci jej udzielam, tym więcej Czuję jej w sercu”</p> <p>– „Bądź zdrow, kochanku drogi!”</p> <p>– „Najmilszy, pomnij być stałym!”</p>

Po uzupełnieniu tabeli można porozmawiać z uczniami na temat tego, które z wyznań chcieliby usłyszeć od ukochanej osoby i dlaczego. Mogą także powiedzieć, jakie dostrzegają różnice między językiem Romea i Julii a językiem współczesnych par zakochanych. Warto przyjrzeć się także scenie rozstania – scena 5, akt III.

Ciekawym zadaniem, ujawniającym też poczucie humoru uczniów, jest przedstawienie sceny balkonowej na wesoło. To zadanie warto przeprowadzić w grupach. Jeżeli uczniowie, zamiast improwizować na lekcji, zechcą staranniej przygotować i parodystyczny tekst, i inscenizację, należy im wyznaczyć kilkudniowy termin.

Cecylia Ratajczak

William Szekspir, *Romeo i Julia* – cykl scenariuszy

1. *Romeo i Julia* Williama Szekspira jako dramat
2. „Dzieje miłości śmiercią naznaczonej”, czyli o budowie akcji w dramacie *Romeo i Julia*
3. Język miłosnych wyznań Romea i Julii
4. Tybalt i Merkucjo, czyli noc i dzień

LEKCJA 4

Temat: Tybalt i Merkucjo, czyli noc i dzień

Czas zajęć

45 min

Cele lekcji:

- rozwinięcie umiejętności charakteryzowania postaci;
- wzbogacanie słownictwa;
- rozwijanie wyobraźni i abstrakcyjnego myślenia;
- szukanie informacji w tekście – posługiwanie się fragmentami stanowiącymi charakterystykę bezpośrednią i pośrednią.

Cele wynikające z podstawy programowej

Uczeń:

- interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego (I.1.5);
- wykazuje się znajomością i zrozumieniem treści utworów wskazanych w podstawie programowej jako lektury obowiązkowe (I.1.8);
- przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej (I.1.14);
- wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny (I.1.15);
- odróżnia dzieła kultury wysokiej od tekstów kultury popularnej, stosuje kryteria pozwalające odróżnić arcydzieło od kiczu (I.2.7);

- formułuje tezy i argumenty w wypowiedzi ustnej i pisemnej przy użyciu odpowiednich konstrukcji składniowych (III.1.1);
- odróżnia dyskusję od sporu i kłótni (III.1.7);
- zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie (III.2.1).

Metody pracy

- czytanie ze zrozumieniem
- szukanie informacji w tekście
- zabawa w skojarzenia
- dyskusja

Formy pracy

- zespołowa
- indywidualna

Materialy

- tekst dramatu na każdej ławce

Przebieg zajęć

Lekcja będzie się koncentrować wokół dwóch bohaterów drugiego planu, których Szekspir wykreował na zasadzie kontrastu. Celem lekcji ma być dokonanie charakterystyki porównawczej bohaterów. Na wstępie (przed zapisaniem tematu) można porozmawiać z uczniami na temat ich skojarzeń ze słowami „noc” i „dzień”, które następnie notujemy na tablicy, np.:

noc	dzień
<ul style="list-style-type: none"> • ciemność • zło • mrok • strach • tajemniczość • zagadkowość 	<ul style="list-style-type: none"> • jasność • dobro • słońce • otwartość • oczywistość • wyrazistość

Następnie podajemy uczniom związki frazeologiczne dotyczące dwóch różnych postaw życiowych, np. *marsowe czoło*, *ponure oblicze*, *patrzeć na świat przez różowe okulary*, *cieszyć się życiem*, *stroić sobie żarty*, *brać wszystko na serio*, *śmiertelna powaga* itp. Uczniowie porządkują je w dwie grupy tematyczne i nadają im właściwy tytuł, np. pesymista i optymista, ponurak i wesołek. Zastanawiają się nad tym, z którymi postaciami z dramatu Szekspira kojarzą się te postawy i pory doby.

Teraz dopiero zapisujemy temat lekcji. Dzielimy klasę na dwie grupy – jedna grupa zaznacza fragmenty charakteryzujące Merkucja, druga – Tybalta. Zwracamy uwagę na to, aby uczniowie szukali nie tylko charakterystyk bezpośrednich (tych zresztą jest w tekście dramatu niewiele), lecz także fragmentów charakteryzujących bohaterów pośrednio. Cytaty, frazeologizmy oraz spostrzeżenia uczniów zapisujemy w tabeli.

Merkucjo	Tybałt
<ul style="list-style-type: none"> • patrzy na świat przez różowe okulary; • cieszy się życiem; • stroi sobie żarty; • optymista; • wesołek; • kpiarz o ciętym języku; • żartuje ze wszystkiego i wszystkich – z Romea i jego miłosnych westchnień, z Marty i jej ociążałości fizycznej oraz umysłowej, z Tybalta, którego nazywa dusiszczurem i kocikrólem; • oddany przyjaciel (obawia się o Romea, gdy dowiaduje się o wyzwaniu go przez Tybalta; sądzi, że Romeo nie poradzi sobie w walce); • realista (ubolewa nad „plemieniem fantastyków”, marzycieli, takich jak Romeo, nieprzystosowanych do życia); • błyskotliwy i elokwentny („Jest to panicz zakochany w swym języku, zdolny 	<ul style="list-style-type: none"> • marsowe czoło; • ponure oblicze; • bierze wszystko na serio; • śmiertelnie poważny; • pesymista; • ponurak; • awanturnik („[...] burdą jesteś. Z tą porywcznością doigrasz się waszmość”); • raptus; • zuchwalec; • zawzięty i mściwy, przepęlnia go nienawiść („Romeo, nienawiść moja do ciebie”); • wiecznie szuka zaczepki – najpierw na balu, potem wysyła do Romea list z wyzwaniem na pojedynek, nie reaguje także na pojednawcze słowa Romea, wysuwa pod jego adresem bezpodstawne oskarżenia („Nie zatrzesz takim tłumaczeniem obelg mi uczynionych”);

wypowiedzieć więcej w ciągu jednej minuty niż milczeć przez cały miesiąc”);

- nawet pojedynek traktuje jak zabawę, można odnieść wrażenie, że nie traktuje poważnie pogróżek Tybalt'a i swoim ciętym dowcipem prowokuje śmiertelną dla siebie utarczkę; dopiero w chwili śmierci zdaje sobie sprawę z bezsensowności konfliktu, w który się uwiłł z powodu przyjaźni z młodym Montekim

- nie odznacza się błyskotliwością i dowcipem, nie potrafi odpowiedzieć Merkucjowi, dlatego zapewne jedynym dla niego sposobem rozstrzygnięcia konfliktów jest siła, przemoc, walka

Praca domowa

Optymista czy pesymista, Merkucjo czy Tybalt? Napisz w kilku zdaniach, który typ osobowości jest ci bliższy.